

5. Крутий Е. А. Современные кодификации международного частного права [Текст]: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. – М., 2012. – 236 с.
6. Кудашкин В. В. Актуальные проблемы доктрины обхода закона в МЧП [Текст] // Законодательство. – 2004. – № 3. – С. 65–73.
7. Лунц Л. А. Курс международного частного права [Текст]: в 3-х т. – М.: Спарк, 2002. – 1007 с.
8. Раане Л. Международное частное право / Под ред. и с пред. Л. А. Лунца [Текст] / Сокр. пер. с 4 нем. издания А. М. Гурвича. – М.: Изд-во Иностранной Литературы, 1960. – 607 с.
9. Суворов Е. Д. Обход закона. Сделка, оформляющая обход закона [Текст] / Суворов Е. Д. – М.: Издат. дом В. Ема, 2008. – 188 с.

The article provides for criticism of current definition of evasion of law, embodied in the Law of Ukraine «On Private International Law», from the standpoint of traditional concept of evasion of law and outlines suggestions for its improvement.

В статье отражена критика действующего определения обхода закона, закрепленного в Законе Украины «О международном частном праве», с точки зрения традиционной концепции обхода закона и изложено предложения по его усовершенствованию.

МІСЦЕ МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРІВ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ ДЖЕРЕЛ СІМЕЙНОГО ПРАВА

Ватрас В. А.,

кандидат юридичних наук, доцент, старший науковий співробітник НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України

Стаття присвячена дослідженню місця міжнародного договору України в системі джерел сімейного права. Автор аналізує правове регулювання застосування міжнародного договору при регулюванні сімейних відносин, з'ясовує його поняття, сутність та юридичну природу. Важливе місце відводиться класифікації міжнародних договорів та їх ролі у регулюванні сімейних відносин з урахуванням принципу пріоритету міжнародного договору над іншими актами сімейного законодавства.

Ключові слова: міжнародний договір України, сімейні відносини, джерела права, конвенція, двосторонній договір про правову допомогу.

У системі джерел сімейного права важливе місце займають міжнародні договори України, які є не лише частиною національного законодавства, а й мають перевагу у застосуванні порівняно з правилами, встановленими в інших актах сімейного законодавства. Незважаючи на досить детальну увагу до міжнародного договору як регулятора суспільних відносин з боку теорії права та вчених-міжнародників (Я. Броунлі, О. В. Буткевич, В. І. Кузнецов, І. І. Лукашук, Ф. Ф. Мартенс, О. О. Мережко, Л. Опенгейм, А. М. Талаласєв, Г. І. Тункін та ін.), у сімейному праві це питання залишається малодослідженим. У зв'язку з вищенаведеним спробуємо дослідити питання місця міжнародного договору в системі джерел сімейного права, з'ясувати його особливості та дослідити стан участі України у міжнародно-правовому регулюванні сімейних відносин, що й визначено нами за мету в даному науковому проекті.

Правове закріплення міжнародного договору України як частини національного законодавства відбулося ще під час попередньої кодифікації законодавства про шлюб та сім'ю. Так, у ч. 2 ст. 203 КпШС УРСР 1969 року було вказано, що якщо міжнародним договором України встановлені інші правила, ніж ті, що їх містить законодавство про шлюб та сім'ю України, то застосовуються правила відповідного міжнародного договору [9]. Із прийняттям Конституції України у 1996 році закріплено правило, за яким Укладення міжнародних договорів, які суперечать Конституції України, можливе лише після внесення відповідних змін до Конституції України, що стало приводом для запровадження заборони у застосуванні міжнародних договорів, які суперечать Конституції України, в тому числі і в сфері сімейних відносин [10]. Це також впливає з п. 4 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 1 листопада 1996 року № 9 «Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя», згідно з яким, виходячи з положення ст. 9 Конституції України про те, що чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України, суд не може застосувати закон, який регулює правовідносини, що розглядаються, інакше як міжнародний договір. У той же час міжнародні договори застосовуються, якщо вони не суперечать Конституції України [20]. Таким чином, принцип пріоритету міжнародного договору над національним законодавством було обмежено положенням щодо відповідності його

Конституції України. Натомість стати частиною законодавства України міжнародний договір, що суперечить Основному Закону, матиме змогу лише після внесення змін до останнього.

Законодавець у чинному СК України норми про міжнародні договори розмістив у розділі 1 «Загальні положення» [24]. Причому первісна редакція ст. 13 «Міжнародні договори України» складалася з однієї частини в такому вигляді: «Частиною національного сімейного законодавства України є міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України». В подальшому дана стаття була викладена в новій редакції: «1. Частиною національного сімейного законодавства України є міжнародні договори, що регулюють сімейні відносини, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. 2. Якщо в міжнародному договорі України, укладеному в установленому порядку, містяться інші правила, ніж ті, що встановлені відповідним актом сімейного законодавства, застосовуються правила відповідного міжнародного договору України [21]». Як свідчить нова редакція ст. 13 СК України, законодавець в частині першій конкретизував, що в даній нормі йдеться про міжнародні договори, які регулюють саме сімейні відносини. У свою чергу, частина друга статті закріплює пріоритет міжнародного договору як джерела сімейного права над іншими актами сімейного законодавства у разі укладення такого договору в установленому порядку та наявності у ньому відмінних правил, ніж в інших правових актах. Отже, Україна не лише визначила міжнародний договір частиною національного законодавства, а й у застосуванні надала йому перевагу над іншими актами сімейного законодавства. Причому такі правила законодавчо закріплені як у СК України, так і в інших спеціальних законах.

Нормативне визначення міжнародного договору міститься у Віденській конвенції про право міжнародних договорів від 23.05.1969 р. (Україна приєдналась 14.04.1986 р.) [5]. Так, «договір» означає міжнародну угоду, укладену між державами в письмовій формі і регульовану міжнародним правом незалежно від того, чи викладена така угода в одному документі, у двох чи кількох зв'язаних між собою документах, а також незалежно від її конкретного найменування. Аналогічне визначення міжнародного договору містить Віденська конвенція про право договорів між державами і міжнародними організаціями або між міжнародними організаціями від 21.03.1986 р. з уточненням щодо суб'єктного складу шляхом включення до учасників договору міжнародних організацій [6]. За основу таке визначення взяте і Законом України «Про міжнародні договори України» [22], у якому міжнародний договір України – це укладений у письмовій формі з іноземною державою або іншим суб'єктом міжнародного права, який регулюється міжнародним правом незалежно від того, міститься договір в одному чи декількох пов'язаних між собою документах, і незалежно від його конкретного найменування (договір, угода, конвенція, пакт, протокол тощо). Фактично український законодавець до міжнародно-правової конструкції додав лише перелік найменувань міжнародних договорів.

Таким чином, нормативна правова конструкція міжнародного договору як джерела права вказує на те, що, по-перше, це угода між визначеними суб'єктами (державами, міжнародними організаціями), яка відображає їх волю та спільні інтереси; по-друге, вона (угода) оформлена у письмовій формі в одному чи кількох документах (договір, угода, конвенція, пакт, протокол, трактат, декларація тощо); по-третє, така угода регулюється міжнародним правом, тобто підкреслюється її міждержавний характер. Аналіз вищезгаданих Віденських конвенцій також дає можливість дійти висновку про те, що міжнародні договори не мають зворотної сили і застосовуються тільки до договорів, що укладені після вступу в силу для тієї чи іншої держави. Вагомим засобом захисту національних інтересів при укладенні міжнародних договорів є забезпечення права сторони договору на застереження щодо дії окремих положень міжнародного договору. Однак чи не найважливішим аспектом у застосуванні права міжнародних договорів є наявність механізму забезпечення їх виконання, тобто дія правила «*Pacta sunt servanda*». Ф. Ф. Мартенс у зв'язку з цим зауважував: «Не підлягає жодному сумніву, що трактати мають дотримуватися договірними сторонами» [13, с. 264].

Досить велика увага до розробки поняття міжнародного договору та з'ясування його сутності й юридичної природи приділяється юридичною наукою. На думку І. І. Лукашука, міжнародний договір – це угода між суб'єктами міжнародного права, укладення, дія і припинення якої регулюються міжнародним правом [12, с. 77]. Автори підручника з міжнародного права за редакцією В. І. Кузнецова розуміють міжнародний договір як досягнуту внаслідок переговорів явно виражену угоду між двома чи кількома суб'єктами міжнародного права, покликану регулювати їх взаємовідносини шляхом встановлення зобов'язань [16, с. 24]. Один з фундаторів радянської доктрини міжнародного права А. М. Талалаєв вважає, що міжнародний договір – це переконливо виражена угода класово-державних воель суб'єктів міжнародного права, насамперед і головне держав, укладена з питань, які мають для них загальний інтерес, і покликана регулювати їхні відносини шляхом створення взаємних прав і обов'язків відповідно до основних принципів міжнародного права [25, с. 61]. Вищевказані вчені за основу дефініції беруть категорію угоди, тобто домовленості між сторонами. Як вірно підкреслює М. М. Марченко, «міжнародний договір за своєю суттю це насамперед угода (в оригіналі «соглашение»),

укладена державами, тобто сторонами, що вільно виразили і узгодили між собою свою волю і, власне, свої взаємні вимоги та інтереси [14, с. 316].

Ф. Ф. Мартенс вважав, що міжнародний договір – це угода волі двох чи кількох держав, яка встановлює відомі зобов'язальні відносини між державами, що уклали договір і яка є одним із найкращих засобів для з'ясування і визначення правовідносин, навіть принципів права, що повинні панувати в сфері міжнародних відносин [13, с. 267]. Даний вчений основну увагу у визначенні приділяє зобов'язальним відносинам, що виникають внаслідок укладення міжнародного договору, тобто власне змісту самого зобов'язання сторін, конкретним правам і обов'язкам, встановленим у договорі.

Англійський вчений Я. Броунлі застосовує дефініцію «правоутворюючі міжнародні договори». На його думку, це договори, які створюють правові зобов'язання і виконання яких не припиняє правові зобов'язання. Зокрема, договір про спільне виконання одиничного заходу не є «правоутворюючим», оскільки з його виконанням зобов'язання припиняється. «Правоутворюючі договори» створюють загальні норми для майбутньої поведінки сторін, що виражені у формі правових положень, і зобов'язання за змістом є однаковими для всіх [3, с. 36]. Таким чином, Я. Броунлі акцентує увагу на нормативності як основній ознаці міжнародного договору, норми якого мають бути загальнообов'язковими для всіх сторін та розраховані на багаторазове застосування.

Відомий вчений-міжнародник Л. Оппенгейм при визначенні поняття міжнародного договору основну увагу зосереджував на його ролі як джерела міжнародного права і визначення його місця серед інших джерел права. На його думку, тоді як звичай є першочерговим джерелом міжнародного права, договори є джерелами, сила яких походить від звичаю. Адже той факт, що договори взагалі можуть встановлювати норми міжнародної поведінки, базується на звичасвій нормі міжнародного права, в силу якої договори мають обов'язкову силу для договірних сторін [19, с. 48]. М. М. Марченко, розвиваючи вищевказану думку, доходить висновку, що в результаті інтегрованого підходу до розуміння міжнародного договору створюється цілісна і разом з тим повна картина міжнародного договору як джерела не лише міжнародного, а й національного права [14, с. 318]. Ще одна схожа позиція розуміння міжнародного договору як джерела права та способу правотворчості належить Г. І. Тункіну, який аналізував міжнародні договори, насамперед, як спосіб створення норм міжнародного права та як явно виражену угоду між державами щодо визнання того чи іншого правила нормою міжнародного права, зміни чи ліквідації існуючих норм міжнародного права [14].

Таким чином, міжнародний договір в юридичній науці розглядається крізь призму різних думок та концепцій, де за основу беруться різні чинники та категорії. Що ж стосується визначальних аспектів, які ті чи інші вчені покладають за основу розуміння сутності міжнародного договору як правової категорії, то варто зазначити, що його розглядають крізь призму особливої угоди (домовленості), особливого виду зобов'язання між державами та міжнародними організаціями, певного правоутворюючого, нормативного, зобов'язального, багаторазового акта, способу правотворчості та особливого джерела міжнародного та національного права. В межах нашого дослідження за основу береться розуміння міжнародного договору як джерела права та його місця в системі таких джерел.

Юридична природа міжнародних договорів носить подвійний характер, тобто вони водночас можуть виступати як джерела міжнародного права, так і як джерела національного права в тій чи іншій галузі. У зв'язку з цим, якщо Україна взяла на себе певні міжнародно-правові зобов'язання, уклавши той чи інший договір, останній не лише стає частиною нашого національного законодавства, а й за ознакою нормативності має перевагу над іншими актами законодавства.

Не менш важливим є питання юридичної сили міжнародних договорів в розумінні того, чи всі міжнародні договори є частиною національного законодавства України та є загальнообов'язковими для виконання. Для вирішення цього питання слід визначитися з класифікацією міжнародних договорів. Так, за кількістю учасників вони поділяються на двосторонні (договори про правову допомогу) та багатосторонні (конвенції); за об'єктами регулювання (політичні, економічні, соціальні тощо); за суб'єктами (міждержавні, міжурядові, змішані тощо); за строком дії (строкові та безстрокові) [2, 17, 26, 27]. За характером юридичного змісту міжнародні договори поділяються на правоутворюючі та неправоутворюючі. Правоутворюючі договори, на думку М. М. Марченко, передбачають нові загальні норми майбутньої міждержавної поведінки [14, с. 318] або ж підтверджують, визначають чи відмінюють існуючі звичасві чи конвенційні норми загального характеру [19, с. 47]. Натомість неправоутворюючі договори джерелами міжнародного права не визнаються, оскільки по суті є приватноправовими угодами, що укладаються з конкретних питань та не створюють загальних норм права. Дещо подібна позиція Я. Броунлі уже нами аналізувалась вище щодо поділу договорів на правоутворюючі та інші. Причому до інших він відносить двосторонні міжнародні договори [3, с. 38]. Такої ж думки дотримувався М. М. Коркунов, який виділяв міжнародні договори, що містять загальні правила поведінки та договори, що не містять загальних норм для всіх однорідних відносин [11, с. 119–123]. Існує і протилежна точка зору (Ф. І. Кожевников, Є. О. Коровін.), яка полягає у тому, що всі міжнародні договори незалежно від того, чи це договори-закони чи договори-угоди, мають

правоутворюючий характер, так як встановлюють обов'язкові для їх сторін правила поведінки. Окрім цього вони походять від держави і їх функцією є формування загальної та конкретної норми права [15]. Про те, що всі міжнародні договори є тою чи іншою мірою нормативними, зазначає і М. М. Марченко, особливо, якщо врахувати, що їх суб'єкти-держави, глави держав, уряди володіють як всередині країни, так і на міжнародній арені стосовно інших суб'єктів договірних актів правотворчими прерогативами [14, с. 324]. Важко не погодитись з такою позицією, оскільки Україна, укладаючи той чи інший міжнародний договір, не лише бере на себе зобов'язання його виконувати, а й шляхом державного примусу повинна забезпечувати його неухильне виконання в межах своєї юрисдикції усіма суб'єктами права незалежно від правового статусу останніх. Причому багатосторонній цей договір чи двосторонній, він у будь-якому разі стає частиною національного законодавства України та має пріоритет над іншими джерелами права. Інша ситуація щодо юридичної сили та поширення міжнародних договорів України за межами її юрисдикції. Тут сфера їх дії обмежується виключно учасниками таких договорів.

Питання міжнародних договорів як джерел сімейного права комплексно не вирішувалось у юридичній науці. Відсутні дисертаційні та монографічні дослідження з цього приводу. Лише у дисертаційному дослідженні І. В. Білоус «Джерела російського сімейного права» кілька сторінок присвячено аналізу міжнародних договорів у ієрархії федеральних джерел сімейного права РФ [1]. Окремі аспекти цього питання піднімалися Я. Ф. Фархдіновим та Л. Л. Камалдіновим у спільних наукових статтях, присвячених поняттю джерел сімейного права та взаємодії з джерелами інших галузей права [28; 8]. Автори підручників та посібників з сімейного права в цілому обмежуються лише питанням місця міжнародного договору в ієрархії джерел сімейного права та перерахуванням ратифікованих Україною конвенцій та договорів про правову допомогу. У зв'язку з цим для визначення міжнародного договору як джерела сімейного права, з'ясування його сутності, природи та місця в системі національних джерел будемо використовувати результати наукових досліджень вчених-теоретиків та представників науки міжнародного права. Для того, щоб міжнародний договір став джерелом сімейного права, необхідно: 1) щоб він став частиною національного законодавства, тобто згоду на його обов'язковість надала Верховна Рада України або така згода уже була надана в порядку правонаступництва згідно з Віденською конвенцією про правонаступництво держав щодо договорів від 23.08.1978 р. [7] та Закону України «Про правонаступництво України» від 12 вересня 1991 р., яким Україна підтвердила свої зобов'язання за міжнародними договорами, укладеними Українською РСР до проголошення незалежності України (ст. 6) [23]; 2) щоб він регулював сімейні відносини, коло яких визначено в СК України та інших актах сімейного законодавства, а саме: сімейні особисті немайнові та майнові відносини між подружжям, між батьками та дітьми, усиновлювачами та усиновленими, між матір'ю та батьком дитини щодо її виховання, розвитку та утримання; сімейні особисті немайнові та майнові відносини між бабою, дідом, прабабою, прадідом та внуками, правнуками, рідними братами та сестрами, мачухою, вітчимою та падчеркою, пасинком; сімейні особисті немайнові та (або) майнові відносини між іншими членами сім'ї, визначеними у ньому (ст. 2 СК України); 3) щоб він не суперечив Конституції України (ст. 9), де закріплено правило, за яким укладення міжнародних договорів, які суперечать Конституції України, можливо лише після внесення відповідних змін до Конституції України.

Подальші наші наукові розвідки будуть спрямовані на більш детальне дослідження особливостей правового регулювання міжнародними договорами окремих видів сімейних відносин та діяльності України у сфері міжнародної договірної правотворчості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. *Белоус И. В.* Источники российского семейного права: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Белоус Ирина Владимировна. – Ростов-на-Дону, 2004. – 195 с.
2. *Бирюков П. М.* Международное право / П. М. Бирюков. – М.: Юристъ, 1998. – С. 22.
3. *Брунли Я.* Международное право (в двух книгах). – Книга первая / Под ред. и с вступительной статьёй Г. И. Тункина. – М.: Изд-во Прогресс, 1977. – С. 36.
4. *Ватрас В. А.* Суб'єкти сімейних правовідносин / В. А. Ватрас: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.03 — цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. — Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України. – Київ-Хмельницький, 2008. – 19 с.
5. *Віденська конвенція про право договорів між державами і міжнародними організаціями або між міжнародними організаціями від 21.03.1986 р.* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_a04.
6. *Віденська конвенція про право міжнародних договорів від 23.05.1969 р.* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_118.

7. Віденська конвенція про правонаступництво держав щодо договорів від 23.08.1978 р. (дата приєднання України 17.09.1992 р.) // Офіційний вісник України. – 2008. – № 20. – Ст. 584.
8. Камалдинов Р. Р. Взаимодействие источников семейного права с источниками других отраслей права / Р. Р. Камалдинов, Я. Ф. Фархтдинов // Вестник ТИСБИ. – 2002. – № 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.tisbi.ru/science/vestnik/2002/issue1/jurisprud\[2\].php](http://www.tisbi.ru/science/vestnik/2002/issue1/jurisprud[2].php).
9. Кодекс про шлюб та сім'ю України від 20.06.1969 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1969. – № 26. – Ст. 204.
10. Конституція України від 28.06.1996 р. // ВВР. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
11. Коркунов Н. М. Международное право: лекции / Н. М. Коркунов. – СПб.: Издание лейтенанта Шидловского, 1886. – С. 119–123.
12. Лукашук И. И. Современное право международных договоров. – В двух томах. – Т. 1. Заключение международных договоров / И. И. Лукашук. – М.: Волтерс Клувер, 2004. – С. 77.
13. Мартенс Ф. Ф. Современное международное право цивилизованных народов (по изданию 1904 г.). – Т. 1 / Ф. Ф. Мартенс / Слово об авторе и общ. ред. Л. Н. Шестакова. – М., 1996. – С. 267.
14. Марченко М. Н. Источники права: учебное пособие / М. Н. Марченко. – М.: Проспект, 2009. – С. 316.
15. Международное право / Отв. ред. Ф. И. Кожевников. – М., 1957. – С. 243–246.
16. Международное право / Отв. ред. В. И. Кузнецов. – М.: Юрист, 2001. – С. 24.
17. Международное публичное право: учеб. / Отв. ред. К. А. Бякишев. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2005. – С. 209–210.
18. Мережко О. Співвідношення міжнародного і національного права / О. Мережко // Юридичний журнал. Юстиніан. – 2009. – № 2.
19. Оппенгейм Л. Международное право. – Том 1. – Полутом 1. //Л. Оппенгейм. – М.: Мир, 1948. – С. 48.
20. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 1 листопада 1996 р. № 9 «Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя» // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2000. – № 4.
21. Закон України «Про внесення змін до Сімейного та Цивільного кодексів України» від 22.12.2006 р. № 524-V // ВВР України. – 2007. – № 10. – Ст. 87.
22. Закон України «Про міжнародні договори України» від 29 червня 2004 р. № 1906-IV // ВВР України. – 2004. – № 50. – Ст. 540.
23. Закон України «Про правонаступництво України» від 12.09.1991 р. № 1543-XII // ВВР України. – 1991. – № 46. – Ст. 617.
24. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. // ВВР України. – 2002. – № 21–22. – Ст. 135.
25. Талалаев А. Н. Право международных договоров. Общ. вопр. – М.: Междунар. отношения, 1980. – 312 с
26. Тимченко Л. Д. Международное право / Л. Д. Тимченко. – Харьков, Косум, 1999. – С. 85–86.
27. Ушаков Н. А. Международное право: учебник / Н. А. Ушаков. – М.: Юрист, 2000. – 304 с.
28. Фархтдинов Я. Ф. О понятии источников семейного права / Я. Ф. Фархтдинов, Р. Р. Камалдинов // Вестник ТИСБИ. – 2000. – № 3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.tisbi.ru/science/vestnik/2000/issue3/20.php>.

In the scientific article explores the peculiarities of legal regulation of family relations through an international treaty. Analyzes the place of the contract in the sources of family law in Ukraine. The author defines the concept of an international treaty, its essence and legal nature. On the basis of the principle of the primacy of contract over other sources of law the author defines its role in the regulation of family relations.

В научной статье исследуются особенности правового регулирования семейных отношений по международному договору. Анализируется место такого договора в системе источников семейного права Украины. Автор определяет понятие международного договора, его сущность и юридическую природу. На основании принципа примата договора над иными источниками права автор определяет его роль в регулировании семейных отношений.

ПРАВОВІ РИЗИКИ ЗМІНИ РЕЖИМУ ІМПОРТУ УКРАЇНСЬКИХ ТОВАРІВ У МЕЖАХ ЗОНИ ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ ДЕРЖАВ СНД

Король В. І.,

доктор юридичних наук,

завідувач відділу міжнародного приватного права та порівняльного правознавства НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України

Статтю присвячено аналізу правових ризиків скасування преференційного торговельного режиму для товарів походженням з України відповідно до норм Договору про зону вільної торгівлі держав